

Stichting Papua Erfgoed
www.papuaerfgoed.org

Contact : Witte Rozenstraat 45 D, 2311 XT Leiden
Tel. 06 244 81 802 info@papuaerfgoed.org

IBAN NL94 RABO 012 211 81 62
KvK. 54785545

Donaties

Uw bijdrage kunt u overmaken op Rabobank IBAN nr. NL94 RABO 0122 1181 62 t.n.v. St. Papua Erfgoed, Leiden o.v.v. • 'gift' of 'donatie'

Wij kunnen u ook adviseren over periodieke schenkingen en/of erfstellingen of legaten.

LAAT NIET NA OM WAT NA TE LATEN VOOR PAPUA ERFGOED

Comité van Aanbeveling

Dr. Anna-Karina Hermkens
Postdoctoral research fellow
Australian National University en
Macquarie University

Prof.dr. Suzan Legêne
Hoogleraar politieke geschiedenis,
Vrije Universiteit Amsterdam,
Voorzitter werkgroep cultuur,
Nationale UNESCO Commissie en
oud-hoofd museale zaken,
Tropenmuseum Amsterdam

Prof.dr. Pamela Pattynama
Bijzonder hoogleraar Indische
literatuur en cultuur, Universiteit
van Amsterdam

Drs. Vien Sawor,
vm. hoofdredacteur West Papua
Courier,
bid manager

Dr. Jaap Timmer
Senior lecturer Anthropology
Macquarie University, Sydney

Drs. Dirk Vlasblom journalist NRC
Handelsblad, antropoloog en
historicus m.b.t. Papua

Dhr. Joop van Zijl radio- en
televisiejournalist, o.a.
Redactie NOS

Pace Nieuws

Deze keer een nieuwsbrief met twee grote nieuws-items. Ten eerste de verhuizing van ons werkdepot van een bedrijventerrein in Hillegom naar he park van kasteel Endegeest in Oegstgeest. Niet alleen de locatie is aantrekkelijker, maar ook de ruimte meer geschikt voor het verwerken van collecties.

En u vindt in de nieuwsbrief het eerste deel van de beschrijving van de nieuwe tweede website speciaal voor Papua Audio collecties en de Stichting Collectie PACE, de zusterstichting van stichting Papua Erfgoed. Die is vanaf nu te vinden op papuacollecties.nl Verder weer een keuze uit de rijke historie van beschrijvingen. Dit keer de Bijlmer expeditie naar Mimika. We sluiten af met een kort overzicht van nieuwe aanwinsten. Boeken werden in de achterliggende periode niet ter bespreking aangeboden.

Bestuur en adviseurs van Papua Erfgoed wensen u veel leesgenoegen.

Het werkdepot Papua Erfgoed is verhuisd.

Sinds afgelopen januari heeft de stichting haar werkdepot op een locatie tussen Oegstgeest en Leiden: Spechtlaan 2, Oegstgeest.

De situatie in Hillegom werd minder geschikt, bv. door de te krappe ruimte, te weinig daglicht, slecht sanitair en hoge kosten van verwarming. Bovendien was die plek moeilijk bereikbaar. Nu zitten wij in een ruimere kamer met een balkon, veel zon- en daglicht, behoorlijk sanitair, en in een rustige en parkachtige omgeving. De hele inventaris van Hillegom is verhuisd, overtollige spullen zijn weggedaan en alles is opnieuw geordend. De ligging zorgt ervoor dat de verwarming nauwelijks aan hoeft en het is er behaaglijk werken. Een paar grote klussen liggen er nu die zullen worden aangepakt: 120 archiefdozen met in de loop der tijd (inmiddels 20 jaar) verzamelde rapporten, tijdschriften, brochures en beeldmateriaal over Nieuw-Guinea. De inhoud hiervan wordt nu gecontroleerd en beschreven, om zo te bekijken of de UB Leiden interesse heeft in overname van de belangrijkste stukken, zodat deze ook op langere termijn een goede plek zullen vinden.

Daarnaast wacht het archief van Stichting Door De Eeuwen Trouw op inventarisatie en opschoning. Dit archief, met stukken over Nederlands Nieuw-Guinea en West Papua, moet geheel worden geschoond en geïnventariseerd, waarna het zal worden overgedragen aan het Internationaal Instituut voor

Sociale Geschiedenis. Deze zal het geschoonde archief een vaste plaats geven in haar collectie, zodat het voortbestaan ook daarvan wordt verzekerd / geborgd. In Oegstgeest liggen nu ook een groot aantal artefacten (veel houtsnijwerk) die goed zijn ingepakt, beschreven, opgemeten en gefotografeerd. Deze stukken zijn nu klaar voor opslag en verzending naar het ICN-depot in Amersfoort, dat nu in voorbereiding is. In onze nieuwe ruimte is nu ook de collectie bewegend beeld (video/dvd en film) opgeslagen en beter raadpleegbaar. Ook hieraan kan nu door de betere omstandigheden worden gewerkt, zoals nieuwe aanwinsten in de collectie opnemen. Wij hebben al enkele bezoekers ontvangen die schenkingen kwam brengen (films, houtsnijwerk, allerlei documenten), met het bestuur en vrijwilligers vergaderd en deze ruimte is duidelijk iets representatiever dan in Hillegom.

Kortom: de nieuwe ruimte is voor de vrijwilligers van PACE stimulerend om het werk voort te zetten onder betere omstandigheden.

De audiocollectie van PACE - papuacollecties.nl

Deel 1

Het grootste deel van de geschiedenis en de cultuur in geluid van West Papua ligt in de audio archieven in Nederland en een paar andere landen als Duitsland en de Verenigde Staten. Dit komt natuurlijk door de koloniale geschiedenis van wat voorheen Nederlands Nieuw Guinea was maar ook door de blijvende relaties die met name de kerken en in mindere mate omroepen en wetenschappers nog steeds hebben met de regio. Daarbij komt nog dat de Indonesische koloniale bezetting van West Papua uitblinkt door de weinige geluidsopnamen die er gemaakt zijn sinds 1962 en door een politiek van assimilatie en transmutatie sindsdien.

Het probleem met de Nederlandse geluidsarchieven is dat zij moeilijk toegankelijk zijn en dat zij tot nu

toe weinig moeite gedaan hebben om hun collecties openbaar te maken ondanks dat het technisch steeds makkelijker en goedkoper geworden is. Het lijkt erop dat zij liever hun verzamelingen geheimhouden en niet echt bereid zijn om ze openbaar te maken ondanks dat deze archieven en instellingen met publiekelijk geld gefinancierd worden.

Kauwerawet man die zingt voor een wasrol opname in 1926. Photo CCFM le Roux

Maar dankzij een subsidie van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, in het kader van de collectieve erkenning van de Indische en Molukse gemeenschap in Nederland, beter bekend als een Cewin subsidie, heeft PACE haar collectie audio media, dat is geluidsbanden, cassettes, platen, Cd's en Vcd's kunnen digitaliseren en publiceren. De digitale files zijn op een website van PACE gezet, papuacollecties.nl, en mede voor een grotere internationale verspreiding op archive.org. Vanwege privacy of copyright redenen was dat niet mogelijk met alle files, maar naar de files met restricties kan men nog steeds luisteren als men daarom vraagt. Dat doet men met een email met gegronde redenen en dan krijgt men na toestemming een link toegestuurd waarmee men toegang krijgt tot de specifieke file op Soundcloud. Van deze files is een korte beschrijving opgenomen op papuacollecties.nl. Daar zijn ook de betreffende email adressen vermeld.

Verder is op de website ook een overzicht opgenomen van de audio media met betrekking tot West Papua in andere audio archieven in Nederland; Beeld en Geluid, de daar bewaarde radio-uitzendingen inclusief de verzameling van het Tropenmuseum; de Universiteit van Amsterdam – De Jaap Kunst collectie; het Rijksmuseum voor Volkenkunde, tegenwoordig onderdeel van het Museum voor Wereldculturen, en qua wasrollen het Phonogramm Archiv in Berlijn in Duitsland. Van de Protestantse Kerk Nederland zijn ook de audiofiles van hun West Papua collectie beluisterbaar via papuacollecties.nl, waaronder ook de klankbeelden die voorheen op protestantse en gereformeerde scholen gebruikt werden ter voorlichting.

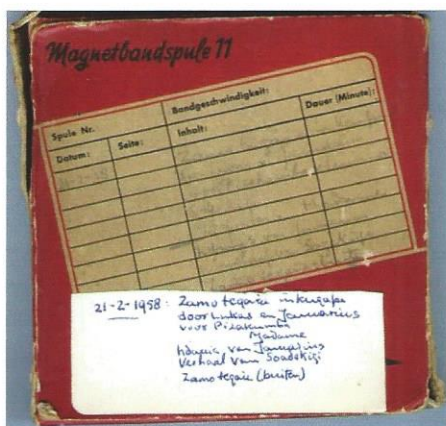
Wij hopen dat in de toekomst het ook mogelijk zal zijn om met de andere Nederlandse audio archieven een soortgelijke regeling te treffen. In ieder geval zijn onder de pagina radio naast de radio-uitzendingen die PACE verzameld heeft ook links

opgenomen naar de programma's van de VPRO en de Concertzender die beluisterbaar zijn.

78 toeren plaat in Mai Brat

De audiocollectie van PACE is een divers geheel en bevat muziek, gesproken woord, omgevingsgeluiden, registraties van gebeurtenissen, documentaires, nieuwsberichten, klankbeelden en filmgeluid. Zo zijn er opnames van radio-uitzendingen van de RONG, de Radio Omroep Nederlands Nieuw Guinea. Uitzendingen die uiterst schaars zijn in andere archieven zoals de opvolger van het archief van de Nederlandse publieke radio, het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid. Zij zijn op papuacollecties.nl te vinden onder de Freerk Kamma pagina's en de pagina Ad Delleman. Verder zijn er een drietal 78 toeren platen van de Christelijke uitgever Buenas Nuevas in de taal van de Kapauku (Mee, Ekari of Ekagi) en de Mai Brat. Buenas Nuevas is een sublabel van Gospel Recordings dat werd opgericht door een Amerikaanse zendeling in Honduras, Joy Ridderhof, in 1939 en de 78 toeren platen stammen waarschijnlijk uit de jaren vijftig. Ze bevatten preken en christelijke liederen enigszins gebaseerd op traditionele muziekstijlen. Ook de andere plaat in de PACE collectie Wings of Mercy, een 45 toeren single, heeft een religieuze achtergrond. Het was een single uitgebracht in 1958 als onderdeel van een fondsenwerving campagne voor de vliegtuig dienst van de Franciscanen in Nieuw Guinea en bevat cabaret en liedjes van Wings of Mercy, een groep van een viertal Franciscanen.

Geluidsband van Alfons van Nunen uit 1958 bij de Moni

De omvangrijke collectie van 81 geluidsbanden en andere audio media van de zendeling Freerk

Kamma is gesplitst in drie delen: 1 de nagelaten collectie; 2 de Oegstgeest banden i.e. de banden die Freerk Kamma gegeven had aan de Zendingshogeschool in Oegstgeest en die nu deel uit maken van het PKN archief in Utrecht en 3 de banden die gedigitaliseerd werden ten behoeve van een radio uitzending 'Dit wonderlijk werk' van het radioprogramma Urubicha van de VPRO. Ze omvatten opnames van traditionele muziek voornamelijk uit de Vogelkop en de Noordkant van Nieuw-Guinea met deels ook opnamen van J.C. Anceaux en S. Zöllner. Gezien het gebrek aan opnames van deze soort muziek zeker in de jaren vijftig maar ook later zijn het unieke opnames. Er zijn ook opnames bij van kerkdiensten, synodes en liederen van christelijke scholen en koren. Er zijn geluidsbanden van de verhalen die hij vertelde op de zendingshogeschool in Oegstgeest en die gebaseerd waren op zijn ervaringen in Nieuw-Guinea. Daarnaast zijn er gesproken brieven van en aan de familie, gesproken beschrijvingen van hun huis en manier van leven in Hollandia en de RONG uitzending van de overeenkomst met Indonesië en hun eerste reacties daarop. Daarnaast zijn er meer privé opnamen van het bezoek aan een dochter die een ernstig busongeluk had gehad in Duitsland in de vorm van gesproken brief van de echtgenote en een andere dochter aan Freerk Kamma in Hollandia. Er is tevens ook een opname van een radiotelefoongesprek met Freerk Kamma over dit onderwerp. Andere gesproken brieven gaan over het overlijden en begrafenis van een broer van Freerk Kamma en van de kinderen die in Nederland verbleven aan hun ouders in Nieuw-Guinea. Deze privacygevoelige banden zijn alleen te beluisteren met toestemming van PACE.

Ook zijn er een aantal banden met veelal klassieke muziekopnames van de radio waarnaar Freerk Kamma luisterde. Deze banden zijn niet te beluisteren omdat zij los staan van West Papua maar zij worden wel vermeld en op aanvraag is er een uitgebreidere inhoudsbeschrijving van te verkrijgen. Op zich geven zij een idee van de muzikale smaak en voorkeuren van Freerk Kamma en van het gebruik dat hij maakte van de bandrecorder als een instrument ter herinnering.

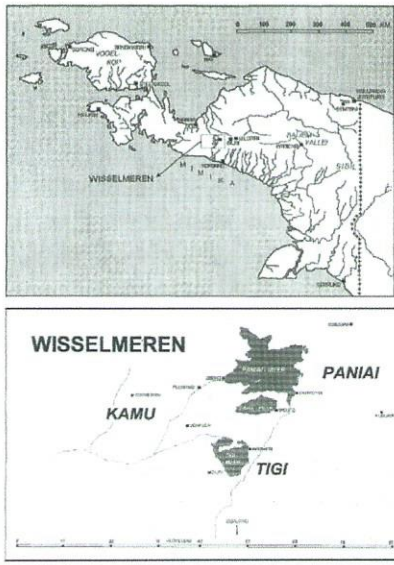
(wordt vervolgd)

Fred Gales – 1-5-2022

De Bijlmer expeditie vanuit de Mimika

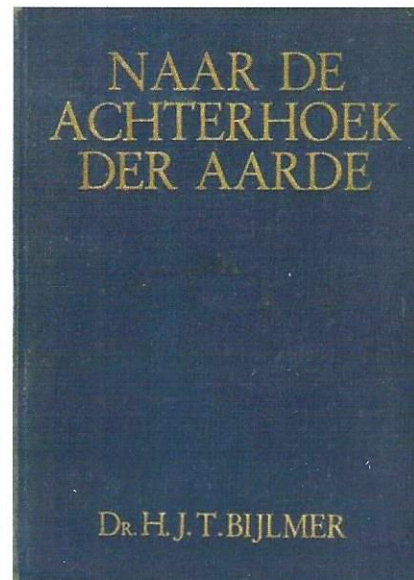
Al in 1910 kwam de Wollaston expeditie in aanraking met de Tapiro, toen gezien als een Pygmeeën-stam. Hun woonplaats lag ten noorden van de Mimika in het hooggebergte. In 1935-6 mocht Hendrik Bijlmer – arts en antropoloog – een expeditie leiden naar deze bevolkingsgroep. Een kleine expeditie: naast Bijlmer, ging S. van der Goot, Civiel Gezaghebber, mee, terwijl pater Herman Tillemans MSC zich er graag bij aansloot.

“De missie als zoodanig had met deze zuiver wetenschappelijke expeditie geenerlei bemoeienis.

Maar pater Tillemans was als pastoor en eenige Europeaan van Kaukenau onze natuurlijke gastheer, althans zoo bleek zijn opvatting en zeer tot ons genoeg! Bovendien kende hij de weg naar de bergen op verschillende plaatsen en door zijn toedoen kregen wij gewillige gidsen. En vooral, hij sprak de kustpapoea-taal, zoodat zijn aanwezigheid bij alle ontmoetingen en onderhandelingen van groote waarde was. Als gids en tolk heeft hij de expeditie zeer aan zich verplicht.” Aldus H.J. Bijlmer in zijn boek ‘Naar de achterhoek der aarde’ 1938, p.8. In een eerste poging bereikten ze hun doel niet. In een tweede poging bereikten ze op eerste kerstdag 1935 Modio in de Mapia helemaal in het westen van het Wisselmeren-gebied. Daar werden ze ontvangen door Auki, een van de belangrijkste hoofdmannen (tonowi = big man), in het Kapauku / Ekagi / Me-gebied. Hij bepaalde ook het programma voor de komende dagen. Hij organiseerde dat een tiental andere hoofdmannen naar Modio kwamen, inclusief de belangrijkste man van de Moni's uit Kugapa, om de party te ontmoeten.

Boeiend hoe Bijlmer de Me en deze Moni beschrijft. Forser van gestalte had deze Moni van meet af aan overwicht op de andere hoofdmannen. Bijlmer schrijft: “De Moni's moeten natuurlijk onder de meetlat. Ze maken niet het minste bezwaar en in volle gemoedsrust treedt de voorman nader. Ik kom in een lastig parket. Iedere kapaukoe kreeg altijd een schelpje tot belooning of beter gezegd, het was de overeengekomen en zeer op prijs gestelde betaling. Maar nu weifel ik toch; moet deze „grand seigneur" wat hebben? Ik neem zijn maten en steek hem vriendelijk een mooie kauri toe.... welke met een afwijzend gebaar ter zijde wordt geschoven! Een steentijdman van stand neemt geen foien aan en blijkt in staat om iemand, die millenniaën van cultuur op hem voor heeft, te beschamen. Een mensch is nooit te oud om wat te leren!” (p.194)

Waarom worden die blanken zo open en vriendelijk ontvangen? De Moni hoofdman komt des middags op visite en vertelt, “dat er vier groepen van menschen zijn. Door een rond gebogen takje stellen zij het land voor... Met de vier stammen blijken ze te bedoelen de kustpapoea's, de kapaukoe's, de Moni's en ten slotte een stam, die blank is, maar die de kring verlaten heeft, ze weten niet waarheen. En nu meenen ze die blanke broeders in ons teruggevonden te hebben. Ze zijn daar blij om, want ze wenschen de afzondering binnen het kringetje niet, ze willen aanraking met wat daarbuiten is.”(p. 195)

Naast medisch-antropologische gegevens heeft deze expeditie opgeleverd dat de Tapiro niet langer als een zelfstandige stam wordt gezien en dat het geen pygmeeën zijn. Voorts dat er ten oosten van het nu bezochte gebied grote meren moeten liggen met een aanzienlijke bevolking. Een paar jaar later wordt dit bevestigd als piloot Wissel deze meren ziet liggen. In 1937 trekt een expeditie o.l.v. Cator / van Eechout naar Enarotali, gelegen aan het Paniaimeer, waar de verschillende stamhoofden hun welkom heten.

Piet Bots

Schenkeningen

- P. Clemens – boeken, tijdschriften, houtsnijwerk
- R. van der Sluis – films over Moejoe/Mappi gebied
- F.J. Janssen – etnografica, rapporten
- H. de Jong – pijlen, bogen, messen
- K.J. de Jager – boeken, tassen, schelpen keramiek